

Citation:

Ph.H. Kuenen, Levensbericht L.M.R. Rutten, in:
Jaarboek, 1946-1947, Amsterdam, pp. 233-239

Louis Martin Robert Rutten
(4 Juni 1884—11 Februari 1946)

LEVENSBERICHT

VAN

LOUIS MARTIN ROBERT RUTTEN

(4 Juni 1884—11 Februari 1946)

Wanneer wij ons trachten te bezinnen op de beteekenis van de markante figuur van *Rutten*, dan vallen een aantal eigenschappen op, die hem een aparte plaats gaven onder de Nederlandsche geologen. *Rutten* werd gekenmerkt door een groote veelzijdigheid, gepaard gaande met een fenomenale werkkraft en een ijzeren geheugen, terwijl hij een ongeëvenaard snelle denker was. Deze combinatie van eigenschappen stelde hem in staat een grooter gebied te beheerschen dan eenig van zijn geologische tijdgenooten. Hoewel hij van oorsprong palaeontoloog en stratigraaf was, ging later zijn belangstelling in hoofdzaak uit naar regionale geologie, terwijl hij van de petrografie uitstekend op de hoogte was, en er ook algemeen geologische studies door hem werden geleverd. Geen onderwerp kon op een colloquium, een excursie of in een geologische vergadering behandeld worden, of *Rutten* bleek een heldere kijk en een arsenaal van kennis op dit gebied te bezitten. Geomorfologie, geochemie, geophysica: het was om het even, *Rutten* scheen over alles gelezen en gedacht te hebben. Van de geschiedenis van zijn vak was hij niet minder goed op de hoogte dan van de zondvloed van nieuwe literatuur. De uiteenlopende aard van de onder zijn leiding geschreven proefschriften getuigt eveneens van zijn breede blik.

Maar behalve groote theoretische kennis bezat *Rutten* ook de capaciteiten van een uitstekend veldgeoloog, een onvermoeid looper, die meer opmerkte en beter het ruimere verband van die waarnemingen zag, dan wie ook van zijn metgezellen. In Oost-

Indië heeft hij expedities gemaakt en in West-Indië met zijn leerlingen uitgebreide onderzoekingen verricht. Ook in Zuid Europa en dichterbij huis werd onder *Ruttens* leiding regionaal gewerkt.

Behalve verscheidene krantenartikelen, zijn van *Ruttens* hand een honderdtal geschriften verschenen. Hieronder vormt zijn „Voordrachten over de Geologie van Nederlandsch Oost Indië” (Wolters, 1927) zeker zijn meesterwerk. Het is een van de voortreffelijkste compilerische werken, die over regionale geologie zijn verschenen. Niet alleen is het zeer volledig en duidelijk, maar het is ook een boek waarin men met genot leest, dank zij de vlotte en heldere stijl. Nog een eigenschap van *Rutten* komt hierin naar voren: zijn opbouwende kritische geest. Geen enkele mededeeling of opvatting neemt hij over zonder eerst grondig de waarde te hebben bepaald en te hebben aangegeven, waar twijfel gerechtvaardigd is, waar voortgezet onderzoek gewenscht is. Op geestige, maar nooit hatelijke wijze, worden vooral speculatieve hypothesen aan de kaak gesteld. Overal proeft men de drang naar waarheid en voelt men dat als het ware onpersoonlijk wordt recht gesproken. Nederland mag er trotsch op zijn, dat dit boek is geschreven.

Niet minder lof verdienen *Ruttens* kortere samenvattingen op bepaalde gebieden van zijn vak. Wie het voorrecht gehad heeft een voordracht van hem aan te hooren, zooals de sprankelende rede: „Palaeontologie en Evolutie”, voor het Natuur- en Geneeskundig Congres te Utrecht in 1941, zal daaraan voor zijn geheele verdere leven een levendige herinnering van intellectueel genot bewaren. Een opstel als zijn „Het parelsnoer der Antillen en de gordel van smaragd” in het Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap (1940) geeft een origineele synthese en munt bovendien uit door eenvoud en vlotheid, terwijl het stimuleert tot verder onderzoek.

Maar ook wanneer *Rutten* voor de vuist weg sprak in colleges, op excursies en in de persoonlijke omgang, werd men steeds ge-

troffen door zijn beheersching van de stof en de helderheid van zijn denken.

Uit deze eigenschappen alleen is echter nog niet te verklaren, dat *Rutten* door zijn leerlingen zoo zeer werd vereerd, ondanks de zware eischen, die hij aan hen stelde; evenmin de hooge waardeering die hij vond in de kring zijner vakgenooten en bij allen die, hetzij zakelijk, hetzij vriendschappelijk, met hem in aanraking kwamen.

Doch *Rutten* was niet alleen een man van wetenschap van de eerste rang, hij had ook een warm menschelijk hart en een onvermoeibare dienstvaardigheid. Zijn opgewektheid en bescheiden gemoedelijkheid, zijn belangstelling voor het persoonlijk leven van allen met wie hij nauwer omging, zijn vermogen het beste in anderen voor den dag te brengen, maakten hem tot een ideale leermeester, tot een gezien lid in vergaderingen, tot een persoonlijkheid die leidde, hoewel slechts bedoelend te helpen. Geen wonder, dat zijn huwelijk zoo gelukkig was en zijn gezin een bron waaruit vele buitenstaanders van dat geluk iets mochten putten.

De levensloop van *Louis Martin Robert Rutten* getuigt telkens weer van zijn bijzondere persoonlijkheid zooals die hierboven kort werd geschetst. Hij werd op 4 Juni 1884 te Maastricht geboren en behaalde op 17-jarige leeftijd het einddiploma van de Rijks Hoogere Burgerschool te Utrecht. Na het staatsexamen te hebben afgelegd ving hij zijn studies aan de Stichtsche Universiteit aan en promoveerde onder *Wichmann* op 14 Mei 1909 cum laude op een proefschrift over de diluviale zoogdieren van Nederland. Intusschen had hij bij *Stromer von Reichenbach* te München palaeontologie en veldwerk geleerd. Na in Roemenië onder *Schmidt* uit Bazel zich verder te hebben bekwaamd in het karteeren als geoloog bij de Nederlandsche Maatschappij tot het verrichten van Mijnbouwkundige Werken, keerde hij in Nederland terug en trad in 1910 in het huwelijk met *Dr. Catharine Johanna*

Pekelharing. Deze kloeke biologe vergezelde hem verder gedurende zijn gansche leven op bijna al zijn talrijke wetenschappelijke expedities en excursies. Zij nam een werkzaam aandeel in de voorbereidingen en de uitvoering van deze tochten en slaagde er aldus in het gezinsverband te bewaren, zelfs wanneer weer een baby het gezin kwam vermeederen. En dezelfde hartelijke belangstelling voor het persoonlijke leven der studenten trof men later ook bij haar.

De *Ruttens* vertrokken spoedig naar Oost-Indië en bleven daar onafgebroken gedurende twee lustra. In deze jaren werkte *Rutten* op Borneo en gedurende zijn verloven op Java, terwijl de kroon op zijn werk werd gezet door de expeditie van anderhalf jaar op Ceram. Na in Nederland te zijn teruggekeerd vestigde het gezin zich in Utrecht. *Rutten* ondernam al spoedig een Zuid-Amerikaansche reis en werd daarna in 1921 benoemd tot opvolger van zijn leermeester *Wichmann*. Op hem viel toen in een verouderd en veel te klein instituut de uiterst zware taak niet alleen de geheele geologie, palaeontologie en petrografie te onderwijzen, maar zelfs ook de kristallografie en mineralogie.

Met groote energie en animo wierp de pas benoemde hoogleeraar zich op zijn taak en al spoedig begon hij successen te oogsten. Reeds na eenige jaren wist *Rutten* een ruim instituut te veroveren, hetgeen bij het groeiend aantal studenten en hulpkrachten broodnoodig was geworden. Het onderwijs werd steeds uitgebreider en doeltreffender door de aanstelling eerst van *H. A. Brouwer* om colleges te geven in de tektoniek, daarna van *J. Schmutzer* om hem van de mineralogie en petrografie te ontlasten en van *Uening Meinesz* voor de geophysica. Niet minder dan 34 dissertaties werden onder *Ruttens* leiding geschreven en verscheidene daarvan hadden de omvang van monografieën. Elk jaar werden er een paar excursies naar het buitenland ondernomen, waarbij ook de studenten in de biologie en geografie vaak van de partij waren. Schrijver dezes had het voorrecht een van de eerste, die naar Duitschland voerde, als student-gast mee te

maken en hij denkt nog gaarne terug aan die leerrijke dagen, die *Rutten* bovendien zoo gezellig wist te maken door ook de toeristische mogelijkheden „am Rhein” volledig uit te buiten.

Het verdient speciale vermelding, dat *Rutten* met zijn oudere leerlingen soms grootere tochten maakte en o.a. drie malen West-Indië bereisde. Hij bezocht voorts Spanje, de Pyreneeën, Balearen, Sardinië en Dalmatië. Steeds zorgde hij er vooraf voor de lands taal der te bezoeken gebieden aan te leeren en de geologische literatuur volledig in zich op te nemen. Hoewel hij er zich in hoofdzaak toe bepaalde het uitwerken der waarnemingen door zijn leerlingen te controleeren en te stimuleeren, toch verschenen er voortdurend belangrijke kleinere of grootere opstellen van zijn hand in verband met de onderzochte gebieden en over tal van andere onderwerpen.

Een zeer volledige bibliografie van het West-Indische gebied met meer dan vierentwintig honderd nummers getuigt van deze activiteit. Helaas is het hem niet vergund geweest een regionale geologie over deze streken samen te stellen als tegenhanger van zijn monumentale samenvatting over de Oost.

Beziet men het oeuvre van *Rutten*, dan valt het op hoe zeer hij zich concentreerde op het vergrooten van onze kennis omtrent de geologische bouw van de aardkorst en het leggen van een groot verband in dit feitenmateriaal. Met speculatieve hypothesen hield hij zich, althans in geschrifte, niet op. Wel apprecieerde en stimuleerde hij meer theoretisch werk van anderen en velen zijn door enkele kritische opmerkingen van hem voor overdrijving of blunders behoed.

Toen gedurende de bezetting zijn collega *Schmutzer* gearresteerd werd, kwam opnieuw vrijwel het geheele onderwijs in de geologie te Utrecht op *Rutten* te rusten. Hij bewees toen eerst recht zijn werkkraft door deze onmenselijke taak vlot te volbrengen, ondanks het intusschen sterk gestegen aantal leerlingen, waar zich nog verscheidene Leidenaren tijdelijk aan toevoegden. Bovendien was *Rutten* in de loop der jaren in allerlei bestuurs-

functies getreden en lid van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen geworden. Zoo was hij voorzitter van de Redactie-Commissie van het Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, bestuurslid van de Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig Onderzoek der Nederlandsche Koloniën, secretaris van de Internationale Circumpacific Commissie der Akademie van Wetenschappen.

Als voorzitter van de faculteit en secretaris van de Senaat gedurende een deel van de bezettingstijd had het belang van de studenten zijn speciale aandacht. Hij organiseerde financiële steun aan studenten uit Indië, ijverde voor de voedselvoorziening ten behoeve der studenten in de periode van voedselschaarste, greep persoonlijk in bij de studentenrazzia's en bezocht de naar Vucht weggevoerde studenten om hun kleeren en toiletgerei te brengen. Hij spande zich in voor de verbetering van de levensomstandigheden der naar Duitschland gedeporteerde studenten en voor berichtgeving aan de ouders. Ook het interacademiale contact tusschen professoren werd door hem sterk bevorderd. Het was hem in die dagen aan te zien hoe zwaar hij onder de druk der tijden leed en hoewel men bij hem nooit van matheid kon spreken, bemerkte men hoe hij moest vechten om zijn energie op peil te houden.

Ook gedurende het moeilijke einde van zijn leven bleef *Rutten* geestelijk geheel gaaf. In Juni 1944 werd hij door een beroerte getroffen, die hem eenzijdig verlamde en voor een vol jaar bellette naar zijn geliefd instituut te gaan. Desondanks ontving hij aan zijn ziekbed zijn leerlingen om met hen het promotiewerk te bespreken. Zoo spoedig dit maar eenigszins mogelijk was, begaf hij zich weer naar zijn werk en hervatte gedeeltelijk zelfs zijn taak als docent. Wederom kwam zijn stuwkracht op het instituut, in het universitaire leven en in de redactie van het Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap tot uiting. Niet minder dan negen onder zijn leiding bewerkte dissertaties verschenen nog in de jaren 1945 en 1946, voorwaar een merkwaardige prestatie voor

een lichamelijke patiënt. Het was toen nog even verfrisschend met hem te converseeren als weleer. Wie hem in die maanden mocht ontmoeten, voelde het aanvankelijke gevoel van medelijden alras overslaan in bewondering voor de geestkracht, waarmee *Rutten* triomfeerde over zijn fysieke gebreken.

Op 11 Februari 1946 overleed hij kort nadat hij opnieuw een aanval van zijn kwaal had gehad. Wij willen besluiten met het citeeren der laatste alinea van de zeer waardeerende necrologie, die zijn inmiddels ook overleden collega *Schmutzer* schreef.

„In *Rutten* verliest de wetenschappelijke wereld een man van groote beteekenis, Nederland een voortreffelijk vaderlander, maar bijzonder zwaar werd de Utrechtsche Universiteit getroffen, die in hem zag heengaan een docent van bijzondere verdiensten, door zijn collega's gewaardeerd om zijn innerlijke beschaving en de wijsheid van zijn oordeel, door zijn leerlingen bewonderd, vereerd en op handen gedragen.”

Necrologieën: Prof. Dr J. Schmutzer: In memoriam Professor Dr L. M. R. Rutten. Geologie en mijnbouw, 1946, blz. 1—8 met lijst van publicaties.
 Dr W. Nieuwenkamp: L. M. R. Rutten, 1884—1946, Historie en Theorie der Geologie. Ibid. blz. 9—11.
 Dr Th. Raven: In memoriam Prof. Dr L. M. R. Rutten, Tijdschr. Koninkl. Ned. Aandr. Gen. 1946, blz. 129—133.

PH. H. KUENEN.